

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בבואור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' תזריע-מצורע תשפ"ה

בית יעקב

חמרת לשון הרע כנגד שלוש עברות חמורות

וידבר ה' אל משה לאמר. זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן. ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצורע (יד א-א).

כוחם הגדול של דיבורי האדם

כל בני האדם הנם בעלי כח עליון, הוא כח הדבור. כח זה, בו נתיחד האדם מכל יושבי תבל. כח דבורו של האדם נשגב הוא מאד, ופועל נפלאות בעולמות העליונים. ואם היה האדם יודע עד כמה חשוב הוא הדבור, היה נזהר ביותר שלא להוציא שום דבור לבטלה, ולהשתמש בו אך ורק לקדשה. אכן, לא כל אדם מבין את חשיבות הדבור, ולעתים נוטים האנשים לזלזל בו, ואינם מבינים היאך בדבור קל שאין בו מעשה נתן ולהחריב עולמות.

המצורע נקרא בשלושה שמות כלפי שלושה הנענשים בו

בכך מפרש רבנו דוד עטרת ראשנו זי"ע (פתח האוהל, מצורע), את הפסוקים האמורים כאן בתחלת פרשתנו. כי הנה, דרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי סוטה פ"ב הלכה א, ויקרא רבה טו א) על פסוק זה: 'זאת תהיה תורת המצורע' - תורת המוציא שם רע, שהוא בעל לשון הרע. בדברי גנאי מאדם על חברו, יש לשון משלשת ההורגת שלושה, בדברי רבותינו זכרונם לברכה (ערכין טו): "במצרעבא אמרי, לשון תליתאי קטיל תליתאי, הורג למספרו ולמקבלו ולאמרו - למי שנאמר עליו". משום כך נקרא הנגע כאן בשלושה שמות, 'זאת תהיה תורת המצורע' - כנגד המספר, ולעצמת המקבל נקרא כאן 'הצרע' - אותיות 'צורע' - כי מחמת שמיעתו בא האומר ומספר לו את הספור, והרי זה כאלו הוא צוה לו לספר. ועל מי שנאמר עליו, נקראת 'הצרעת' - אותיות 'צת צרה', כי עת צרה גדולה היא לאדם כשמפרסמים עליו דברי רעה וגנות.

שקול לשון הרע כעבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים

עוד יש לרמז בתבת 'המצרע', שהיא ראשי תבות 'צרעת' היא מסכה רוצח עריות. רמז למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין שם) שגדול עון לשון הרע שהענש עליו היא הצרעת כשלשת העבירות החמורות, עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, אשר כדי שלא לעבר עליהן מחייב כל איש מישגאל למסור את נפשו ולמות על קדוש השם. והמקור לזה הוא ממה שבכל עבירות אלו נאמרה הלשון 'גדולה'. בעבודה זרה נאמר (שמות לב לא) 'חטא העם הזה חטאה גדלה'. בגלוי עריות (בראשית לו טו), 'ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת, ובשפיכות דמים נאמר 'גדול עוני מנשא'. ואלו בלשון הרע נאמר 'לשון מדברת גדולות' - בלשון רבים, כי גדולה רעתה כנגד שלשת רעות גדולות אלו. לפי זה יש לומר שגם מסכה זאת נאמרה כאן שלוש לשונות: 'המצרע', 'הצרעת' ו'הצרוע' כנגד שלשת העבירות החמורות.

צרות רבות לעושי שלושת העבירות

עוד יש להוסיף, שגרמז כאן כי כנגד כל אחד מחטאים אלו, ישנה צרה המצטרפת יחד אתו בלשון הפסוק. כי תבת 'המצרע' יש בה אותיות 'צרה ע"ס', ראשי תבות 'עגל מסכה' - כנגד עבודה זרה. 'הצרעת' - אותיות 'צרה ע"ת', ראשי תבות 'תאות עריות' - כנגד אסור גלוי עריות. ותבת 'הצרוע' - אותיות 'צרה ע"א', שהן ראש וסוף תבת 'עשו', שעליו נאמר (בראשית כו ט) 'ועל חרבך תהיה' - כנגד שפיכות דמים.

רעות החוטא בשלושת העונות

כמו כן, נרמזה כאן 'רעה' בכל אחת מן העבירות החמורות, מלמטה למעלה. כי 'הצרוע' אותיות 'צו רעה' - אין 'צו' אלא עבודה זרה, כמו בפסוק (בראשית ב טו) 'ויצו ה' אלהים על האדם וגו', ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. תבת 'הצרעת' - היא אותיות 'רעה תץ', על דרך הכתוב (ויקרא יא לה) 'תגור וכידים יתץ', שהיא לשון הכאה ושבידה, שהיא שפיכות דמים הבאה על ידי שהכה הרוצח ונתץ עד שהרג את חברו. והמצרע אותיות 'רעה מץ', שמצא מתוכו את חלבו וקריו כדי למלא תאותו בעוון גלוי עריות. ולכל אלו תבוא רעה אם לא ישובו בתשובה, עליהם ועל כל הנלוים עליהם.

יראת יעקב

השב בתשובה וזכה לרוח ונשמה

קדושים וטהורים

וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב. וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים (יד ד-ה).

עץ רומז על האדם הנקרא 'עץ השדה' (דברים כ יט), ארז, עקשו נעשה בריה חדשה על ידי תשובתו ונחשבו מן הצדיקים החסידים שנמשלו לארז, שנאמר (תהלים צב יג) 'צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה'. ושני תולעת הם רוח ונשמה, תולעת גימטריא 'רוח ונשמה טהורים יחד', דעל ידי מעשיו הטובים ותורתו ותשובתו שעשה בקדשה ובטהרה, זכה עד שקנה רוח ונשמה קדושים וטהורים. ומאחר שזכה להם, מעתה הם המורים לו והמדריכים אותו לדרך ישרה, ולפיכך נרמזו בתולעת, לרמז על תולעת המשי שעל ידי ריר פיה נעשה המשי, גם הרוח והנשמה על ידי הארתם שמאירים בגוף האדם נעשו כל הפעולות הטובות והישרות. ואזוב, אזוב שתי פעמים גימטריא 'לב', דעקשו על ידי תשובתו נעשה לו לב טהור, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום במזמור התשובה (תהלים נא ב) 'לב טהור ברא לי אלהים'.

בעל תשובה צריך להיות עניו ולעסוק בתורה

וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת. עקשו חוזר לתחלת הענין, שקרא ליצר הרע טהור, לפרש כיצד היא טהרתו, שאינו טהור ממש, רק ככה יעשה לו, דהינו שיקנע וישפל בתכלית ההכנעה וזהו טהרתו. וזהו שנאמר, וצוה הכהן, זה הקדוש ברוך הוא, ושחט את הצפור האחת, הוא יצר הרע שיקנע בתכלית ההכנעה עד שיהיה דומה כאלו נשחט. וכיצד היא שחיטתו שהיא הכנעתו, יהיה (יה) בעל תשובה הזה עניו בתכלית ויהיה עוסק בתורה, וזהו שחיטת יצר הרע ובטולו. וזה שאמר אל כלי חרש, דהינו שיחשב האדם הזה עצמו כשברי כלי חרס שאין בהם ממש, ותמיד יושב על מים חיים שהיא התורה, וזה בטול יצר הרע ושחיטתו, עד שיאמר להיצר הטוב בעל כרחו אמן, וזהו טהרת יצר הרע:

(פיתוחי חותם)

באור יעקב

ויבא לו יין וישת

הדרך הוא אוהו בכתלים כדי לא לפל משלטולי האגיה שקפצה כמתעתעת. כאשר נכנס לרבנו ספר לו על הסכנה המאמת על הכל, ואף בקש ממנו לעשות כשאר הנוסעים, ללבש בדחיפות את חגורת ההצלה כדי להיות מוכן לכל צרה שלא תבוא.

רבנו שמע בהפתעה על מה שארע בספון למעלה, אבל בכלל לא חש כי הספינה מקפצת, שכן כה עסוק היה בעבודת קדשו, עד שלא חש כי האגיה מטלטלת ועולה ויורדת בין גלי הים כקלפת השום. כך שמצדו עדין לא נקט שום פעולה של הצלה, שהרי אינו חש כלל ועדין בשום סכנה שהיא. אלא שהקברניט לא הרפה, ובפחד נורא הפציר ברבנו להיות מוכן לנטש את האגיה, כאשר בד בבד התחנן בפניו רבנו כי לגדל קדשתו יפעל ויתפלל כי תשכר הסערה וכל נוסעי האגיה ינצלו, והאגיה תוכל להמשיך את דרכה בבטחה.

בעוד הסערה הגדולה בעצומה, פרשה שבת קדש את כנפיה על כל היקום, וכאשר גם הקברניט וגם שמשו של הרב הבבא סאלי התדפקו על דלת חדרו של הרב כששניהם רועדים מפחד, הוציא הצדיק מצקלוננו את גביע הקדוש המיחס שידיש מקנו רבנו האביר יעקב זיע"א, מזג לתוכו יין וקדש בהתלהבות על הכוס. לאחר שתית רב הכוס עלה לספון מבלי לפחד כלל, כשירעש הגלים עדין מחריש אזנים, התקרב אל המעקה של האגיה מבלי להתירא בכלל, ושפך את שארית היין אל מימי הים הזועפים. (ועל פי גירסא אחרת: הבבא סאלי בקש ממשרתו כי יעלה לספון האגיה וישפך שלוש פעמים מן הכוס למי הים, ובכל פעם יאמר "בזכות הקדוש רבי יעקב"). ואמנם אז, לפתע, כהרף עין ארע הנס. הסערה שוכה והיתה לדממה מחלטת, וכל נוסעי האגיה נצלו.

כל נוסעי האגיה ובראשם הקברניט לא ידעו את נפשו מרב אשר על שונצלו ממות ונותרו בחיים. נפנה הקברניט אל הנוסעים ומלחץ הספינה ואמר להם כי כלם כאחד חבים את חייהם לצדיק הקדוש על שברך קדשתו הצילים ממות בטוח. אלא שגויים אלו לא ידעו כי זו גמרא מפרשת (סוכה לח, א) "שירי מצוה מעבדין את הפרענות".

תשובה גדולה היתה לו להאדמו"ר רבי ישראל זיע"א, הבבא סאלי, נכדו של רבנו האביר יעקב זיע"א לעלות ולחונן את עפרה הקדוש של ארץ הקדש, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, ותמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. בשנת תרצ"ג עשה הבבא סאלי זיע"א הכנות רבות כדי לעלות לארץ ישראל, ואמנם עלתה בידו והוא עשה את דרכו לארץ ישראל.

הוא הפליג באגיה לארץ הקדש, ואת זמנו בתא האגיה הקדיש רבנו הבבא סאלי להכנות לקראת הפגישה עם חופה של ארץ הקדש. במהלך ימי ההפלגה כמעט לא יצא מפתח תאו. על פניו נכרה תכונתו והתחזקותו עם קדשתה של הארץ המבחרת. יום יום היה שקוע בלמודו ובתפלתו, וכמעט שלא עצם עיניו בכל מהלך הנסיעה.

וכפי שהיה נוהג במשך כל ימיו, להתענות ולסגף את גופו הקדוש מכל מילי דגשמימות וחמרייות, כך נהג גם בהיותו באגיה. גם שם המשיך בסגופיו ובתעניותיו, עד שהאכל שהיה מגש לו כארוחות היה מושב ללא שנגע בו. גם במסע זה נתגלתה קדשתו ונחו המפלא, עד שנוסעי האגיה ועמם צות העובדים ובראשם קברניט האגיה חשו כי שוהה בקרבם איש יהודי קדוש ופלאי שלא בכל יום מזדמן להם לשהות במחצתו, וכמובן הכל בקשו לחוש את קרבתו ולקבל את ברכתו.

באחד הימים נקלעה האגיה לסערת רוחות. בתחלה החלו המים גועשים והאגיה נטלטה כלות אנה ואנה, ולאחר זמן כבר החלו סימני סערה נראים באפק. לאחר זמן קצר כבר חשו כל הנוסעים כי דבר מה אינו כשורה. הקברניט אף הורה לכל הנוסעים ללבש את חגורות ההצלה, סירות ההצלה הוצאו מכבליהן, וכלם כבר היו מוכנים לקראת גטישת האגיה כאשר זו תשקע במצולות, וכלם ימלטו על נפשם בעזרת סירות ההצלה לעבר חוף מבטחים.

בצר לו פנה הקברניט לרבנו. במאמץ רב הגיע לתאו של רבנו, כשכל

קדושת יעקב

הקפדנות מביאה לידי כעס

(פסוק ב). ויבא להודיעך כיצד היא הקפדנות, והוא שאמר לבנה אדמדת או לבנה, ויבא לרמז כמו שכתבנו, שהקפדן אינו עושה ברעש וברגז כמו הפעסן, רק מתעצב בלבו ודואג על הדברים שלא ישרו בעיניו לפי גאותו, ומדבר עליהם דברים קשים, פעמים מדבר בנחת ופעמים ברגז מעט כעס שאינו נכר. והנה, הדבר הלבן רומז לרחמים ולנחת רוח, והדבר האדום רומז לדין ועברה. והווי שאמר, זה הקפדנות שהיא המכוה, פעמים שהיא לבנה אדמדת דהינו שהיא בנחת ומערב עמה מעט רגז שהוא רומז לאדמדת, ואינו אדם ממש, או לבנה דהינו שיש כל קפדנותו בנחת, שמדברים דברים של קפדנות ובנחת. והכל נקרא קפדנות, שהרי נכר ששרשו גאה ונתן כח לסטרא אחרא:

גם הקפדנות שאינה ניכרת כלפי חוץ טמאה

זהו שאמר ויראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן בבהרת, דהינו כיון ששרשו קשור בבהרת שהיא הגאווה, ונהפך הלבן דהינו שייצא מאלהים דקדשה לאלהים אחרים, ומי גרם כל זה, השער, הוא יצר הרע הדומה לחוט השערה. ומראה עמק מן העור, מראה ולא מעשה, דהינו מראה גאווה שאינו נכר מבחוץ, שמסתירו ומעלימו, אבל ממש הגאווה וצממותו, שקוע ותקוע בו. ולפיכך צרעת תקרא של טמאה, במכוה פחה, דהינו בשביל קפדנות זו שהיא המכוה, פחה הגאווה ונכרת בו. וטמא אתה הכהן נגע צרעת היא, נגע רומז לסמא"ל, צרעת רומז לפלוגית, כי הגאווה משליטה עליו סמא"ל ופלוגית:

ה' יצילנו מכל מיני גאווה, אמן כן יהי רצון (פיתוחי חותם)

או בשור כי יהיה בערו מכות אש והיתה מחית המכוה בחרת לבנה אדמדת או לבנה. ויראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכוה פחה וטמא אתה הכהן נגע צרעת הוא (וי כד-כה).

אפשר לרמז, דבא לדבר על הקפדנות שהיא ענף הכעס. אבל הכעס הוא ברעש ורגז וקול המלה, והקפדנות היא בלי רעש ובלי רגז, רק הדבר שאינו ישר בעיניו מתעצב עליו. ופעמים מדבר על הדבר שאינו הגון עליו דברים קשים, ועמקם מעט כעס שאינו נכר שהוא כעס. ופעמים אומר דברים של הקפדה בנחת ובלי שום כעס, אבל מדבריו נכר שיש בו הקפדה, רק שומר עצמו מן הכעס, ושוא שקד שומר, שסופו, אם תשאר בו ההקפדה, יבוא לידי כעס. והנה גם ההקפדה, אף על גב שאמרנו שהיא ענף הכעס, מכל מקום השרש העקרי שלה היא הגאווה, דמחמת שהוא גאה וחושב עצמו לדבר גדול, לפיכך הוא מקפיד תמיד, שאומר לא יאות לו כזה וכיוצא:

גם הקפדנות שורשה מן הגאווה

זהו שאמר או בשור כי יהיה בערו מכות אש, לפי שהכעס יקרא 'אש' לזה שמו, והקפדנות שהוא ענף ממנו יקרא מכות אש, לא האש ממש רק כויה מן האש. והיתה מחית המכוה בחרת, בא לומר כמו שכתבנו, דהשרש העקר של הקפדנות גם הוא נמשך מן הגאווה, והווי שאמר והיתה מחית המכוה, דהינו עקר וחיות הקפדנות שהיא 'המכוה' הוא הבהרת, והבהרת היא אחד מחלקי הגאווה, כמו שכתבנו למעלה